

РЕЗЮМЕ

Т. Е. Бондаренко. Определение структуры здоровьесберегающей компетентности будущих учителей биологии.

В статье рассматриваются научные подходы к определению структуры здоровьесберегающей компетентности будущих учителей биологии. Анализируются показатели развития когнитивного, эмоционально-ценностного и деятельностного компонентов здоровьесберегающей компетентности педагога, что делает возможным корректирование работы преподавателей высших педагогических учебных заведений с целью усовершенствования процесса формирования этой компетентности у будущих учителей.

Ключевые слова: компетентностный подход, здоровьесберегающая технология, преподавательская деятельность.

SUMMARY

T. Bondarenko. The definition of health-keeping competence's structure of future biology teachers.

In the article scientific approaches to the decision of structure of health-keeping competence of future teachers of biology are examined. Indexes of development of cognitive, emotional-valued and activity components of health-keeping competence of a teacher are analyzed. The indexes does possible adjustments of teachers' work of higher pedagogical educational establishments with the target of improvement of the process of forming future teachers competence.

Key words: competence approach, health-keeping competence, biology teacher, teaching activities.

УДК 371.134

І. А. Бріжата

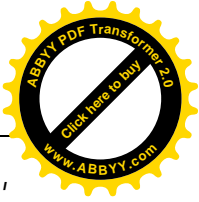
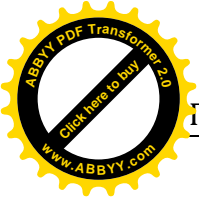
Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

МЕТОДИКИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ДИНАМІЧНОЇ АНАТОМІЇ

У статті представлені технології здоров'язберезувальної підготовки на заняттях із динамічної анатомії в навчальному процесі студентів спеціальності «Фізична культура».

Ключові слова: динамічна анатомія, модульне навчання, педагогічні технології, збереження здоров'я, вчителі фізичної культури.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку педагогічної освіти актуальним є питання створення нових та модернізація традиційних здоров'язберезувальних педагогічних технологій. Ця проблема постає і перед професійною освітою, зокрема у вищих педагогічних навчальних закладах, що займаються підготовкою вчителів фізичної культури [1; 2].

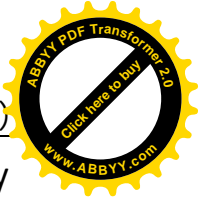
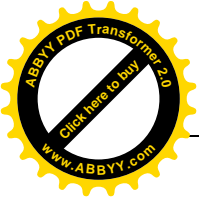
Існує чітко окреслена законодавча та нормативно-правова база, яка орієнтує систему підготовки вчителя фізичної культури на її подальше реформування: Закони України «Про освіту» (1996 р.), «Про загальну середню освіту» (1999 р.), «Про вищу освіту» (2002 р.), Державна програма «Вчитель» (2002 р.), Державна програма розвитку освіти на 2006–2010 рр., Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту та ін., де відображено тенденції професіоналізації та якості підготовки педагогічних кадрів [4].

Педагогічні навчальні заклади у своїй діяльності безпосередньо використовують педагогічні технології для оптимізації навчального процесу майбутніх учителів фізичної культури [2], але практичне втілення ідей і принципів змісту освіти вимагає перебудови системи їх здоров'язберезувальної підготовки.

Незважаючи на велику кількість наукових праць, присвячених педагогічному процесу, у розробці цього актуального напрямку досліджень є чимало нерозв'язаних проблем: по-перше, це неоднозначне розуміння педагогами поняття «педагогічні здоров'язберезувальні технології». По-друге, не розроблені педагогічні умови для забезпечення відповідних технологій, шляхів та засобів навчання й виховання майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних навчальних закладах [3; 4].

Аналіз актуальних досліджень. Практична реалізація завдань у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури, висунутих у законодавчих актах та нормативних документах, потребує модернізації змісту, форм і методів фахової підготовки (Л. П. Сущенко, О. В. Тимошенко), спрямованої на збереження й зміцнення фізичного та психічного здоров'я підростаючого покоління (Л. В. Волков, Є. Н. Приступа). Необхідність оптимізації педагогічних технологій у здоров'язберезувальній освіті вчителів представлено в роботах С. В. Антощук, С. І. Болтівця, В. М. Буренко, В. І. Гончарової, Б. А. Дьяченко, В. Жидких, І. А. Зязюна, О. І. Камаєва та ін.

Професійні знання, функції та діяльність учителя фізичної культури в першу чергу повинні бути спрямовані на збереження здоров'я учнів (Е. С. Вільчковський, О. Д. Дубогай, А. В. Цьось), особливо коли йдеться про травмонебезпеку уроків фізичної культури, спортивно-масових заходів, організації самостійних занять спортом.

Аналізуючи впровадження педагогічних технологій у систему підготовки фахівців фізичної культури [1; 2], виявлено, що створення нових та модернізація традиційних здоров'язберезувальних педагогічних технологій оптимізує процес вдосконалення системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури в педагогічній освіті.

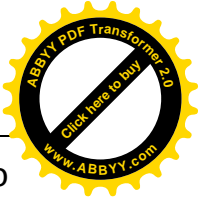
Саме цій проблемі, моделюванню, корекції та впровадженню здоров'язберезувальних програм, пов'язаних із безпекою занять фізичною культурою, спортом і реабілітацією, вдосконаленням методологічного підходу щодо підготовки фахівців фізичної культури, присвячені наші дослідження протягом 2002–2012 рр.

Мета статті – обґрунтувати формування знань та умінь здоров'язберезувальної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури у процесі вивчення навчальної дисципліни «Динамічна анатомія».

Виклад основного матеріалу. Наші дослідження ґрунтуються на припущенні, що вдосконалення навчального процесу підготовки вчителів фізичної культури, розробка нових і модернізація традиційних здоров'язберезувальних педагогічних технологій, а також їх впровадження з врахуванням та реалізацією міжпредметних зв'язків і принципів навчання дають можливість вдосконалити як теоретичну, так і практичну готовність вчителя фізичної культури до збереження здоров'я підростаючого покоління.

Спочатку визначався стан застосування педагогічних здоров'язберезувальних технологій у підготовці вчителів фізичної культури в системі освітньо-виховної діяльності Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка та Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. У результаті були виявлені основні недоліки у здоров'язберезувальній підготовці вчителя фізичної культури. Це дало змогу вносити корективи та пропозиції щодо запровадження здоров'язберезувальних педагогічних технологій у навчальний процес для студентів спеціальності «Фізична культура», майбутніх учителів фізичної культури.

Важливим аспектом теоретичної професійно орієнтованої підготовки студентів є методологія викладання дисципліни «Динамічна анатомія». Як наука, вона повинна підготувати майбутніх фахівців фізичної культури до детального аналізу функціонування опорно-рухового апарату людини під

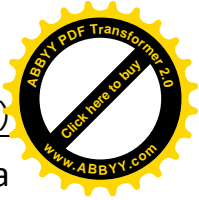
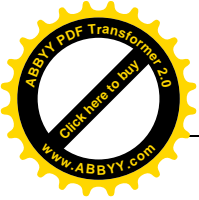

час виконання фізичних вправ, обґрунтовувати методики анатомічного аналізу травмонебезпечних силових та швидко-силових вправ, прогнозувати можливі варіанти виключення травмонебезпечних ситуацій у навчальному процесі. Проведено аналіз навчальних і робочих програм дисциплін «Анатомія людини» та «Динамічна анатомія», зміст навчально-методичного забезпечення цих дисциплін спеціальностей «Фізична культура» в Сумському державному педагогічному університеті ім. А. С. Макаренка, в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка.

Виявлено, що в процесі фахової анатомічної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури суттєва увага приділяється теоретичному змісту дисципліни та лабораторно-практичним роботам, які в значній мірі спрямовані на будову органів і систем людини в нерухомому стані, що, на наш погляд, створює загальне уявлення студентів про анатомію людини, але не завжди задовольняє попит на прикладне застосування вмінь і навичок у діяльності майбутнього вчителя фізичної культури.

У навчальному процесі поза увагою залишаються питання формування знань, умінь та навичок щодо впливу фізичних навантажень на адаптаційні процеси організму людини, дозування цих навантажень та питання щодо методики навчання фізичним вправам у залежності від вікових особливостей розвитку опорно-рухового апарату. Тому нами було запропоновано впровадити у навчальний процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури тематичні модулі анатомічної здоров'язберезувальної підготовки студентів без зміни кількості навчальних годин, за рахунок вдосконалення змісту тематики робочої навчальної програми дисципліни «Динамічна анатомія».

Теоретичну і практичну підготовку майбутніх фахівців фізичної культури починаємо з розділів програми «Анатомія вікових змін у розвитку опорно-рухового апарату» та «Анатомія опорно-рухового апарату людини у процесі виконання фізичних навантажень». Акцентується увага студентів на вікових змінах у будові опорно-рухового апарату дітей, а також на впливові фізичних навантажень на скелет, м'язи, можливість травмування локальних частин тіла при передозуванні навантажень та невірній вибраній позі.

Для закріплення знань студентів пропонується тематика індивідуальних науково-дослідницьких завдань щодо виявлення небезпечних фізичних вправ у системі фізичного виховання школярів, які можуть викликати порушення функцій опорно-рухового апарату. На лабораторних заняттях пропонується дослідження функцій скелетних м'язів під час виконання фізичних вправ. Зосереджується увага студентів на техніці виконання вправ у залежності від анатомічної будови тіла, методиці підбору підвідних вправ із анатомічною спрямованістю на основну фізичну діяльність.

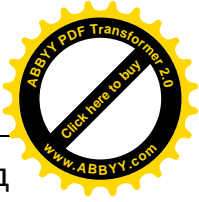
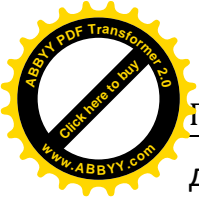
Тему «Анатомія рухової діяльності людини» доповнено навчально-методичним матеріалом безпечних та небезпечних фізичних вправ. Окремо розглядаються небезпечні фізичні вправи для опорно-рухового апарату людини, аналізується структура рухів. Вказується, які фізичні чинники мають ризики втрати здоров'я учнями.

Вивчаючи тему «Анатомічний аналіз рухової діяльності людини», студенти мають змогу ознайомитися з механічними чинниками враження опорно-рухового апарату в статичних вправах і методиками попередження травматизму під час невірної розподілу динамічних зусиль і обраної пози, а також під час втрати рівноваги тіла та падіння. Вивчається вплив гравітаційних мас тіла людини на можливість травмування у випадку падіння.

У процесі виконання анатомічного аналізу взаємодії людини з твердою опорою на основі індивідуальних антропометричних досліджень обґрунтовується необхідність застосування травмопрофілактичного спортивного екіпірування, одягу та взуття. Акцентується увага на необхідності їх підбору в залежності від індивідуальної будови тіла людини.

Практичну здоров'язберезувальну підготовку студенти отримують під час вивчення розділу програми «Анатомія людини при тривалих заняттях спортом», а саме: анатомія людини при заняттях гімнастикою, спортивними та рухливими іграми, легкою атлетикою, плаванням, одноборствами, зимовими видами спорту. Специфіка кожного виду спорту передбачає опис компенсаторних функцій опорно-рухового апарату під час виконання спеціальних вправ із методиками попередження травматизму.

Звертаємо увагу студентів на анатомічних змінах в опорно-руховому апараті юних спортсменів під час падіння, ударах, зіткненнях. На практичних заняттях студентам демонструються прийоми надання

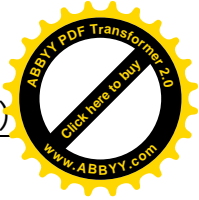
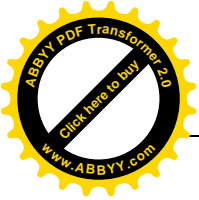
допомоги учням у процесі виконання вправ у залежності від індивідуальних особливостей тіла будови; формуються навички для розподілу зусиль учня та вчителя під час виконання складних фізичних вправ; правильного вибору прийомів страховки; обґрунтовуються основи техніки виконання фізичних вправ із аналізом функцій скелетних м'язів. Складові здоров'язбережувальної підготовки включаються до поточного та семестрового контролю.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На підставі доступних джерел інформації проаналізовано ефективність використання педагогічних технологій у професійній підготовці вчителів, визначені шляхи вдосконалення здоров'язбережувальної компетентності вчителів фізичної культури в системі професійної педагогічної освіти.

Розроблена педагогічна технологія здоров'язбережувальної підготовки студентів спеціальності «Фізична культура» під час вивчення дисципліни «Динамічна анатомія», що дає можливість вдосконалити навчально-виховний процес у системі підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Впроваджено в освітньо-виховний процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури здоров'язбережувальну технологію для підвищення професійної компетентності вчителя. Результати дослідження та розроблені практичні рекомендації будуть запропоновані для професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури в системі педагогічної освіти, а також викладачів фізичного виховання вищих навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бріжата І. А. Модернізація освіти України / В. А. Цикін, І. А. Бріжата // Філософія освіти – стратегія прориву в майбутнє. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – С. 141–201.
2. Бріжата І. А. Впровадження технологій травмопрофілактики школярів у підготовці майбутніх учителів фізичної культури / І. А. Бріжата // Освіта і здоров'я : формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчального закладу. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – С. 36–40.
3. Сисоєва С. О. Педагогічні технології у професійній освіті / Сисоєва С. О. // Неперервна професійна освіта: Філософія, педагогічні парадигми, прогноз: наукове видання / В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень та ін.; [за ред. В. Г. Кременя]. – К. : Наукова думка, 2008. – С. 449–564.
4. Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту Указ Президента України від 28 вересня 2004 року № 1148/2004.

РЕЗЮМЕ

И. А. Брижатая. Методики здоровьесберегающей подготовки будущих учителей физической культуры на занятиях по динамической анатомии.

В статье представлены технологии здоровьесберегающей подготовки студентов на занятиях по динамической анатомии в учебном процессе специальности «Физическая культура»

Ключевые слова: динамическая анатомия, модульное обучение, педагогические технологии, сохранение здоровья, учителя физической культуры.

SUMMARY

I. Brizhata Methodologies of maintenance of health are in preparation future teachers of physical culture on employments from dynamic anatomy.

In the article the presented technologies of maintenance of health on employments from a dynamic anatomy in the educational process of students of specialty the «Physical culture».

Key words: dynamic anatomy, module studies, pedagogical technologies, maintenance of health, teachers of physical culture.

УДК 378.141:796

І. М. Маруненко, Г. В. Кобеньок

Київський університет імені Бориса Грінченка

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РУХЛИВИХ ІГОР ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ В ОЗДОРОВЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розглянуто проблему підвищення рухової активності дітей молодшого шкільного віку. Показано значення рухливих ігор екологічного спрямування у вирішенні завдання збереження та зміцнення здоров'я дітей.

Ключові слова: рухова активність, екологічні ігри, оздоровча діяльність учителів.

Постановка проблеми. Більшість показників здоров'я дітей шкільного віку України характеризується негативними тенденціями. За даними НАМН України, захворюваність дітей шкільного віку за останні десять років зростає майже на 27% [11]. Особливо гостро постає проблема втрати здоров'я в учнів початкової школи. У 6–8 років закінчується формування фізіологічних вигинів хребта. Уже в першому класі відхилення у стані опорно-рухового апарату мають 11% школярів, а 70–75% дітей шкільного віку мають порушення постави, переважно сколіотичного типу, дуже багато вегетативних дисфункцій, функціональної кардіологічної патології (відхилення від норми у серцево-судинній системі – у 30–40%) [11, с. 39]. Під час уроку школярам не тільки доводиться обмежувати свою природну рухову активність, але й тривалий час підтримувати незручну для них статичну позу, сидячи за партою